

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до курсової роботи

«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
всіх форм навчання зі спеціальності 051– Економіка)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2023**

Методичні рекомендації до курсової роботи «Економіка підприємства» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 051 – Економіка) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. О. І. Славута. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 26 с.

Укладач канд. екон. наук. О. І. Славута

Рецензент

Г. Г. Соболєва, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та маркетингу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою економіки та маркетингу, протокол № 1 від 05.09.2022

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
1 Розрахунок економічних показників діяльності цеху нової продукції.....	5
1.1 Виробнича потужність і виробнича програма.....	6
1.2 Визначення собівартості виробництва нової продукції.....	8
1.3 Розрахунок фінансових показників виробництва нової продукції.....	14
2 Економічні показники діяльності виробничого підприємства.....	16
2.1 Розрахунок показників основного капіталу.....	16
2.2 Розрахунок показників оборотного капіталу.....	17
2.3 Розрахунок фінансових показників підприємства.....	18
3 Розрахунок показників ефективності діяльності підприємства.....	19
3.1 Характеристика капіталу підприємства.....	19
3.2 Розрахунок показників використання основних засобів.....	20
3.3 Розрахунок показників використання оборотного капіталу.....	21
3.4 Розрахунок показників ефективності використання ресурсів підприємства.....	22
Список рекомендованих джерел.....	25

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Мета курсової роботи з «Економіки підприємства» – поглибити теоретичні знання, набуті студентами у процесі вивчення курсу, придбання практичних навичок у проведенні економічних розрахунків використання виробничих ресурсів, визначення економічної ефективності заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства.

У курсовій роботі розглядаються питання організації цеху нової продукції (НП) на підприємстві виробництва будівельних матеріалів, визначаються економічні показники діяльності такого підрозділу, вплив цієї діяльності на економічні показники підприємства в цілому, порівнюються та аналізуються показники економічної діяльності даного підприємства з підприємством іншої сфери діяльності.

Захист курсової роботи враховує:

- відомості щодо формул, алгоритмів і методик розрахунків (50 %);
- відомості з теоретичних основ курсу, необхідних для виконання роботи (40 %);
- творчий підхід до розв'язання проблем і вміння аналізувати (10 %).

Курсова робота оформлюється на папері формату А4; відступи від краю: верхнього – 20, нижнього – 15, лівого – 25, правого – 10 мм. У разі виконання пояснювальної записки за допомогою ЕОМ шрифт – Times New Roman, міжрядковий інтервал – 1,5. Матеріал розміщують у такій послідовності:

1. Титульний аркуш
2. Зміст.
3. Розрахункова частина пояснювальної записки.
4. Додаток

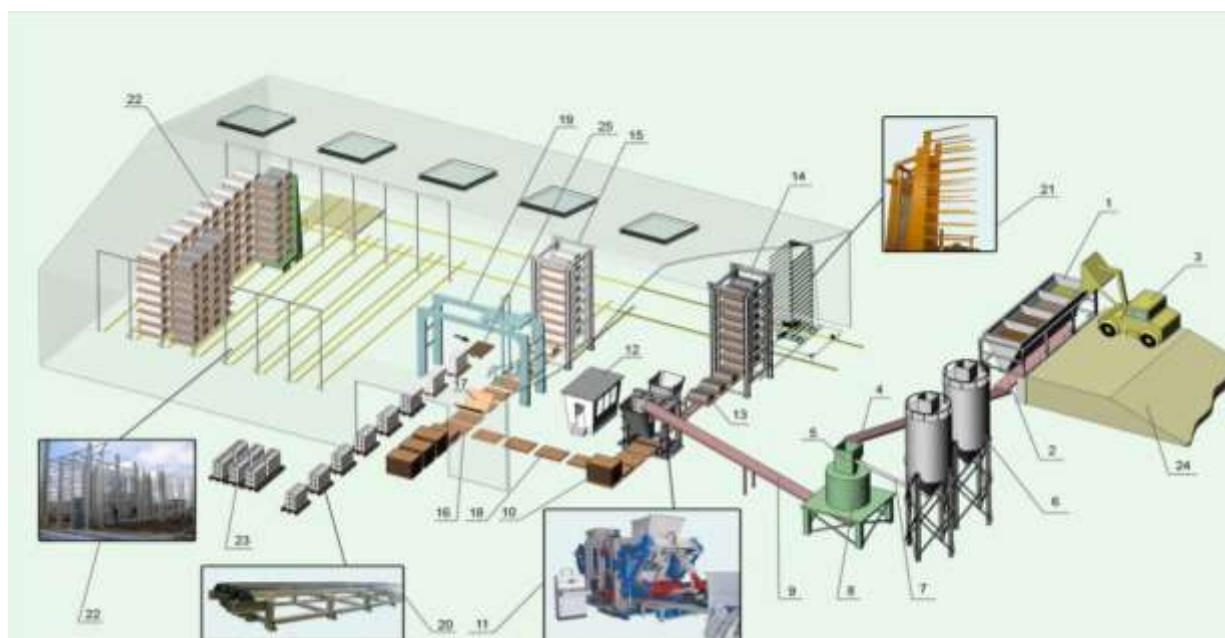
Нумерацію розділів, таблиць та рисунків здійснюють так само, як і в цих методичних вказівках.

1 РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕХУ НОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

У цьому розділі потрібно визначити:

- виробничу програму діяльності Цеху НП;
- виробничу та операційну собівартість виготовлення НП;
- фінансові показники організації нового виробництва.

З метою розширення товарної номенклатури на підприємстві з виробництва будівельних матеріалів «БудМа» вирішено організувати випуск нової (для підприємства) продукції – натуральної черепиці та товарного бетону. Їх виробництво буде здійснюватися у Цеху нової продукції, який розміщується в існуючому на підприємстві виробничому приміщенні. Схема розміщення лінії представлена на рисунку 1.1.

1 – бункер наповнювача	9 – конвеєр стрічковий з нахилом	17 – кантователь піддонів
2 – конвеєр стрічковий ваговий	10 – піддони технологічні	18 – конвеєр повернення піддонів
3 – навантажувач	11 – вібропрес	19 – пакування
4 – конвеєр стрічковий	12 – пост управління	20 – конвеєр готової продукції
5 – завантажувальна воронка	13 – конвеєр формованих виробів	21 – робот-вантажник
6 – бункер для зберігання	14 – підйомник-накопичувач	22 – камери витримки готової продукції
7 – транспортер цементу шнековий	15 – підйомник-знижувач	23 – склад готової продукції
8 – бетономішувач	16 – конвеєр пустих піддонів	24 – пандус

Рисунок 1.1 – Схема розміщення лінії

Для організації нового виробництва необхідні: лінія виробництва натуральної черепиці «ЦПЧ» продуктивністю 110 шт./год і вартістю 620 тис. грн, та автоматична лінія з виробництва бетонних виробів методом вібропресування продуктивністю 30 тис. м³/год і вартістю 1 340 тис. грн.

Придбання необхідного обладнання здійснюється за рахунок власного капіталу підприємства.

1.1 Виробнича потужність і виробнича програма

Виробнича програма – це характеристика продукції (послуг, робіт), що виготовляється на підприємстві за номенклатурою, асортиментом, обсягом та якістю. Величина виробничої програми визначається як у натуральних (фізичних, умовно-натуральних, нормативно-трудовах) вимірниках, так і у вартісних.

Визначення величини виробничої програми у курсовій роботі здійснюють шляхом використання балансового методу, відповідно до якого необхідно порівняти попит на продукцію з виробничою потужністю підприємства.

Визначення попиту на черепицю ґрунтується на тому, що ВП «БудМа» має трьох постійних споживачів своєї продукції. Це будівельні компанії, що ведуть будівництво одно- чи двоповерхових будинків дачного типу за межами міста, отже потреба в натуральній черепиці для дахів завжди є. В середньому споживання черепиці всіма компаніями досить рівномірне, та складає 900** м² черепиці на місяць для кожної. необхідно визначити попит на продукцію на прогнозований рік.

Таблиця 1.1 – Обсяги попиту на бетон та супутні вироби

Найменування	Обсяг попиту, (м ³ /рік)
Низькомарочний розчин	5 000
Низькомарочний бетон	10 000****
Високомарочний розчин	25 000
Високомарочний бетон	85 000**
Вапняний розчин	5 000
Фібробетон	2 000
Керамзитобетон	4 000
Високопробний бетон	4 000***
Всього	?
* Замінити останній нуль на останню цифру номера залікової книжки здобувача; ** Замінити останні два нулі на дві останні цифри номера залікової книжки здобувача. Відповідно до зазначеного*** і **** замінити аналогічно. Таку заміну необхідно здійснити у всій роботі.	

Товарний бетон складний за структурою каменеподібний матеріал, що складається з заповнювачів різної форми і розмірів, скріплених в'язкою речовиною, розподіленою тонким шаром по поверхні зерен і в міжзерновому просторі. За призначенням бетони підрозділяються на конструкційні і спеціальні. За середньою щільністю: на особливо важкі (понад 2 500 кг/см³), важкі (1 200–2 200 кг/см³), легкі (600–1 200 кг/см³) і особливо легкі (до 500 кг/см³). Бетон розрізняється також за видами в'язкої суміші, за структурою та видами заповнювачів. Визначення попиту на бетон здійснюють за даними табл. 1.1.

Виробнича потужність – максимально можливий річний обсяг випуску продукції заздалегідь визначених номенклатури, асортименту, кількості та якості за умови найбільш повного використання прогресивної технології та організації виробництва. Виробнича потужність визначається в тих самих натуральних одиницях виміру, що і виробнича програма.

У найзагальнішому вигляді виробнича потужність виробничого підрозділу визначається за формулою:

$$ВП_T = T_3 \cdot Z \cdot D \cdot P_p, \quad (1.1)$$

де T_3 – тривалість однієї робочої зміни. Ця величина складає 8 год;

Z – кількість робочих змін на день. За умовами курсової роботи підприємство працює у дві зміни;

D – кількість днів роботи підприємства на рік. За умовами курсової роботи ця величина складає 300 дн.;

P_p – продуктивність обладнання у відповідних одиницях виміру продукції на годину. Продуктивність лінії виробництва натуральної черепиці – 110 шт./год; автоматичної лінії з виробництва бетонних виробів – 30 м³/год. Для переведу одиниць виміру виробничої потужності Цеху з виробництва черепиці використовують таке співвідношення: в одному м² міститься 15 пазових черепиць.

Отримані величини попиту і виробничої потужності порівнюють між собою і роблять висновки щодо можливого в даних умовах обсягу випуску продукції. У разі необхідності слід змінити асортименту групу бетону в бік зменшення низькомарочної продукції. Результати обчислень заносять у таблицю 1.2.

Таблиця 1.2 – Розрахунок виробничої програми і потужності Цеху НП

Показники		Виробництво черепиці	Виробництво бетону і розчину
Виробнича програма	Натуральні вимірники	?	?
	Вартісні вимірники	?	?
Виробнича потужність	Натуральні вимірники	?	?
Коефіцієнт використання виробничої потужності		?	?

Для визначення вартісної величини виробничої програми і потужності обсяги натурального виробництва помножують на ціну реалізації. Ціна реалізації черепиці – 14 ум. од./м² (за курсом 35,00** грн/ум.од.). Ціна бетону в середньому незалежно від марки – 2 430 грн/м³, середня ціна розчину – 2 870 грн/м³.

Для визначення ефективності використання наявних потужностей підприємства визначають коефіцієнт використання виробничої потужності як співвідношення річного обсягу продукції (величина виробничої програми у натуральному вимірюванні) та середньорічної величини виробничої потужності.

1.2 Визначення собівартості виробництва нової продукції

З метою визначення витрат на виробництво і збут одиниці продукції на підприємстві здійснюють калькулювання собівартості. У курсовій роботі спочатку визначають **виробничу** собівартість (грошова величина поточних витрат підприємство на виробництво продукції), потім – **операційну** (витрати підприємства на виробництво, збут продукції, а також витрати на обслуговування та управління підприємством).

Виробнича собівартість включає такі види витрат:

- прямі матеріальні витрати,
- прямі витрати на оплату праці,
- інші прямі витрати,
- загальновиробничі витрати.

До складу **прямих матеріальних витрат** включаються витрати, пов'язані з використанням: матеріалів, палива та електроенергії на технологічні потреби, запасних частин, куплених комплектувальних виробів, напівфабрикатів та інших матеріальних ресурсів, необхідних для забезпечення технологічного процесу (витрати визначаються на основі норм використання таких ресурсів та планованих цін на них). Визначення прямих матеріальних витрат здійснюється у вигляді розрахункових таблиць 1.3 та 1.4.

Таблиця 1.3 – Розрахунок матеріальних витрат на виробництво черепиці

Види матеріальних ресурсів	Норма витрат на 1 м ² черепиці	Величина витрат ресурсу	Ціна одиниці ресурсу, грн	Загальна вартість, тис. грн
Цемент М-400	11,5 кг	?	4,62	?
Пісок	23 кг	?	0,21	?
Пігмент Bayer	0,4 кг	?	81,43	?
Фарба Bayer	0,2 кг	?	93,74	?
Електроенергія	0,4 кВт-год.	?	3,85	?
Разом	–	–	–	?

Таблиця 1.4 – Розрахунок матеріальних витрат на виробництво бетону та розчину

Види матеріальних ресурсів	Норма витрат на 1 м ³ бетону	Величина витрат ресурсу	Ціна одиниці ресурсу, грн	Загальна вартість, тис. грн
Цемент	240 кг	?	4,62	?
Пісок	1 900 кг	?	0,21	?
Вода	0,13 м ³	?	19,53	?
Електроенергія	4 кВт-год	?	3,85	?
Разом	–	–	–	?

До складу **прямих витрат з оплати праці** включаються: витрати з основної і додаткової заробітної плати виробничого персоналу, діяльність якого безпосередньо пов'язана з технологічним процесом виробництва. Витрати на оплату праці робітників визначаються за погодинно-преміальною системою.

Розмір фонду основної заробітної плати залежить від середньої на підприємстві годинної тарифної ставки і визначається за формулою:

$$ЗП_{\text{осн}} = T_c \cdot \text{ФРЧ}_{\text{эф}} \cdot Ч, \quad (1.2)$$

де T_c – середня погодинна тарифна ставка, грн/год. Складає 47,0* грн/год – для робітників, зайнятих виготовленням черепиці; 39,3 грн/год – для робітників, зайнятих виготовленням бетону;

ФРЧ_{еф} – ефективний фонд робочого часу одного робітника, год.

Визначається за результатами складання балансу робочого часу;

Ч – середньооблікова чисельність робітників, осіб (55 осіб – робітники, зайняті на виготовленні черепиці, 70 осіб – робітники, зайняті на виготовленні бетону та розчину).

Розрахунок ефективного фонду робочого часу одного робітника здійснюється на прогнозний рік у вигляді розрахункової таблиці 1.5. Варто враховувати, що згідно з трудовим договором кожний робітник має 2 вихідні дні на тиждень.

Таблиця 1.5 – Баланс робочого часу

Показники	Од. виміру	Прогнозний рік
Календарний фонд робочого часу	?	?
Кількість святкових і вихідних днів	?	?
Номінальний фонд робочого часу	?	?
Невиходи на роботу:	дн.	
– відпустка,		26
– лікарняний,		4
– навчальна відпустка,		2
– інші невиходи		7
Реальний фонд робочого часу	?	?
Середня тривалість робочого дня	год	8
Ефективний фонд робочого часу	?	?

Фонд додаткової заробітної плати складається з премій, надбавок і доплат до заробітної плати. Відповідно до «Положення о преміюванні робітників підприємства» розмір премії складає 45 % від тарифного заробітку.

Розмір доплат за роботу в особливих умовах праці приймається – 10* % від тарифного заробітку.

Фонд оплати праці основних робітників складається з основної і додаткової заробітної плати.

До складу **інших прямих витрат** включають:

– внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування для виробничого персоналу у вигляді єдиного соціального внеску. Загальна величина відрахувань складає 22 % від витрат на оплату праці.

– амортизація основних виробничих засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів виробничого призначення. Визначення амортизації здійснюється за даними таблиці 1.6.

Амортизація – процес перенесення авансованої раніше вартості основних засобів на вартість продукції з метою її повного відшкодування. **Амортизаційні відрахування** – частина вартості основних засобів у грошовому вираженні, що включається до собівартості продукції.

У загальному вигляді величина амортизаційних відрахувань визначається як добуток вартості основних засобів, що амортизується ($V_{оз}$) і норми амортизаційних відрахувань (N_a):

$$AB = V_{оз} \cdot \frac{N_a}{100\%}. \quad (1.3)$$

Норма амортизаційних відрахувань – частина вартості основних засобів у відсотковому вираженні, що підлягає перенесенню на собівартість продукції. У курсовій роботі використовують два методи амортизації із такими характеристиками:

Таблиця 1.6 – Методи амортизації обладнання

Методи амортизації	Вартість, що амортизується	Норма амортизації
Кумулятивний метод	$V_{оф} = ПВ - ЛВ$	$N_a = \frac{T - i + 1}{T(T + 1)} \cdot 100\%$ 2
Метод подвоєно-зменшеного залишку	$V_{оф} = 3В$	$N_a = 2 \cdot \frac{1}{T} \cdot 100\%$

Для визначення норми амортизації необхідно знати термін використання основних засобів (T), первісну ($ПВ$) або залишкову ($3В$), а також ліквідаційну ($ЛВ$) вартість основних засобів.

Таблиця 1.7 – Визначення амортизаційних відрахувань обладнання

Показники	Лінія виробництва натуральної черепиці	Лінія з виробництва бетонних виробів
Первісна вартість, тис. грн	620	1 340
Термін використання, років	15	10*
Ліквідаційна вартість, тис. грн	50*	89
Метод амортизації	Кумулятивний метод	Метод подвоєно-зменшеного залишку
Вартість, що амортизується, тис. грн	?	?
Норма амортизації за рік, %	?	?
Амортизаційні відрахування за рік, тис. грн	?	?

До складу загальновиробничих витрат включають:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці фахівців і працівників апарату управління цехів та дільниць, гарантійні й компенсаційні виплати, передбачені діючим законодавством, інші грошові й матеріальні виплати згідно з Положенням про оплату праці, колективним договором тощо, відрахування на соціальні заходи, оплата службових відряджень персоналу цехів і ділянок, інші витрати на утримання апарату управління);
- амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення;
- витрати на утримання, експлуатацію, ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення.
- витрати на вдосконалення технології і організації виробництва;
- витрати на пожежну й сторожову охорону об'єктів виробничого призначення
- витрати на обслуговування виробничого процесу;
- витрати по податках і цільових платежах загальновиробничого спрямування.

Величина загальновиробничих витрат складає 20*% від прямих матеріальних витрат.

Результати обчислень заносять у таблицю 1.8.

Таблиця 1.8 – Розрахунок виробничої собівартості нової продукції, тис. грн

Показники	Виробництво черепиці	Виробництво бетону і розчину
Прямі матеріальні витрати	?	?
Прямі витрати на оплату праці	?	?
Інші прямі витрати	?	?
Загальновиробничі витрати	?	?
Разом	?	?

Окрім виробничих витрат на продукцію, до операційної собівартості входять:

- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати.

До **адміністративних витрат** належать загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування і управління підприємством, які включають:

- витрати на утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу (оплата праці персоналу, відрахування на соціальні заходи, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені діючим законодавством; інші грошові і матеріальні виплати згідно з Положенням про оплату праці, колективним договором; відрахування на соціальні заходи);
- витрати на утримання, експлуатацію, ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати на професійні послуги (юридичні, аудиторські та ін. послуги);
- витрати на зв'язок (поштовий, телефонний, факс, Інтернет тощо);
- амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати по податках і цільових платежах;
- витрати на розрахунково-касове обслуговування та ін.

За умовами курсової роботи величина адміністративних витрат складає: для виробництва черепиці – 423 тис. грн, для виробництва бетону – 2 136 тис. грн.

До **витрат на збут** відносять наступні витрати:

- витрати на оплату праці та утримання персоналу, що забезпечує збут послуг; відрахування на соціальні заходи;
- витрати на дослідження ринку, рекламу, участь у виставках, вартість безоплатно переданих зразків і моделей, інформаційні послуги;
- амортизація нематеріальних активів відділу збуту;
- інші витрати, пов'язані зі збутом послуг.

Розмір цих витрат складає : для виробництва черепиці – 200** тис. грн, для виробництва бетону – 900** тис. грн.

Таблиця 1.9 – Визначення операційної собівартості нової продукції

Показники	Од. виміру	Виробництво черепиці	Виробництво бетону і розчину
1. Виробничі витрати:			
– прямі матеріальні витрати;	?	?	?
– прямі витрати на оплату праці;	?	?	?
– інші прямі витрати;	?	?	?
– загальновиробничі витрати	?	?	?
Разом виробничих витрат	?	?	?
2. Адміністративні витрати	?	?	?
3. Витрати на збут	?	?	?
4. Усього операційних витрат	?	?	?
5. Обсяг виробництва продукції	?	?	?
6. Собівартість одиниці продукції	?	?	?

1.3 Розрахунок фінансових показників виробництва нової продукції

Для визначення фінансового результату діяльності цеху НП слід порівняти величину операційних витрат із доходами від реалізації продукції. Величина *доходів від реалізації* визначається як добуток обсягу реалізованої продукції (у натуральному вимірі) та ціни реалізації одиниці продукції. Якщо доходи перевищують витрати, то підприємство отримує позитивний фінансовий результат – прибуток, у зворотній ситуації підприємство отримує від’ємний фінансовий результат – збиток.

Таблиця 1.10 – Фінансові показники окремих видів продукції

Показники	Виробництво черепиці	Виробництво бетону	Виробництво розчину
Обсяг реалізації	?	?	?
Ціна реалізації, грн	?	?	?
Доход від реалізації, тис. грн	?	?	?
Операційні витрати, тис. грн	?	?	?
Фінансовий результат, тис. грн	?	?	?
Коефіцієнт прибутковості, %	?	?	?

Відносним показником ефективності виробництва є коефіцієнт прибутковості, перш за все коефіцієнт прибутковості витрат. Цей показник характеризує розмір прибутку, який припадає на одну грн витрат і визначається за формулою:

$$K_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр} \cdot 100\%}{\text{В}}, \quad (1.4)$$

де Пр – величина прибутку;

В – величина витрат.

На підставі здійснених обчислень слід зробити висновок про найефективніший вид нової продукції на підприємстві «БудМа».

2 ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

У цьому розділі необхідно з урахуванням введення в дію Цеху нової продукції визначити головні економічні показники ВП «БудМа» взагалі (основний і оборотний капітал, витрати, доходи, фінансовий результат) у прогнозованому році.

2.1 Розрахунок показників основного капіталу

Придбання обладнання спричиняє зміну показників основного капіталу. Треба визначити:

- вартість основних засобів на кінець прогнозного року;
- суму зносу основних засобів і залишкову вартість на кінець прогнозного року.

При аналізі процесу руху основних засобів умовно приймають, що вибуття основних засобів у прогнозованому році не передбачається. Вартість основних засобів, що надходять у прогнозованому році, дорівнює вартості обладнання Цеху нової продукції.

Таблиця 2.1 – Рух основних засобів, тис. грн

Показники	Звітний рік	Прогнозний рік
Вартість на початок року	784 402	?
Надійшло за рік	15 240	?
Вибуло за рік	1 460	?
Вартість на кінець року	922 202	?

Суму зносу на кінець прогнозного року визначають як суму зносу на початок року і розміру амортизаційних відрахувань за прогнозний рік. Величина амортизаційних відрахувань за прогнозний рік складається з амортизаційних відрахувань обладнання Цеху нової продукції (підрозділ 1.2) і амортизаційних відрахувань інших основних засобів підприємства, величина яких у прогнозованому році умовно дорівнює їх величині у попередньому році – 9 217 тис. грн.

Первісна вартість – фактична вартість основних засобів на момент введення їх в дію або придбання.

Залишкова вартість – вартість основних засобів, ще не перенесена на вартість виготовленої продукції. Визначається як різниця між первісною вартістю і сумою зносу основних засобів на момент обчислення.

Таблиця 2.2 – Знос основних засобів, тис. грн

Показники	Звітний рік		Прогнозний рік	
	початок	кінець	початок	кінець
Первісна вартість	784 402	922 202	?	?
Знос	348 706	375 305	?	?
Залишкова вартість	435 696	564 897	?	?

2.2 Розрахунок показників оборотного капіталу

Треба визначити:

- залишки оборотних коштів на кінець розрахункового року;
- суму оборотних виробничих засобів та засобів обігу за два роки.

В прогнозованому році очікуються зміни в структурі оборотних коштів. У зв'язку з введенням в дію Цеху нової продукції передбачається збільшення виробничих запасів на 1 350* тис. грн, дебіторської заборгованості за товари – на 6 000*** тис. грн. Інші елементи активу балансу залишають незмінними.

Таблиця 2.3 – Залишки оборотних коштів, тис. грн

Види оборотних коштів	Звітний рік		Прогнозний рік	
	початок	кінець	початок	кінець
1. Оборотні виробничі фонди – всього, у тому числі:	?	?	?	?
1.1. Виробничі запаси	14 760	14 650	?	?
1.2. Незавершене виробництво	–	–	?	?
1.3. Товари	–	–	?	?
1.4. Витрати майбутніх періодів	20	19	?	?
1.5. Інше	52 122	51 732	?	?
2. Фонди обігу – всього, у тому числі:	?	?	?	?
2.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	31 398	42 390	?	?
2.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками			?	?
2.3. Інша дебіторська заборгованість	25 192	71 083	?	?
2.4. Грошові кошти та їх еквіваленти			?	?
2.5. Інші оборотні активи	1 589	11 328	?	?
2.6. Інше	45 085	23 007	?	?
Середній залишок оборотних коштів	?		?	

2.3 Розрахунок фінансових показників підприємства

У цьому розділі необхідно визначити:

- величину доходів підприємства;
- величину прибутку.

Величину фінансового результату підприємства визначають як різницю між сумою доходів і величиною витрат. Результати обчислень заносять у таблицю 2.4 і аналізують зміну фінансових показників. Податок на прибуток – 18 %.

Таблиця 2.4 – Фінансові показники ВП «БудМа», тис. грн

Фінансові показники	Звітний рік	Цех нової продукції	Прогнозований рік
Чистий дохід від реалізації продукції	5 828 001	?	?
Собівартість реалізованої продукції	5 700 217	?	?
Валовий прибуток (збиток)	127 784	?	?
Інші операційні доходи	23 419	?	?
Адміністративні витрати	1 208	?	?
Витрати на збут	1 187	?	?
Фінансовий результат від операційної діяльності – прибуток (збиток)	82 607	?	?
Чистий прибуток (збиток)	66 085	?	?

За результатами виконання цього розділу необхідно зробити висновки щодо впливу організації випуску нової продукції на економічні показники підприємства «БудМа» в цілому.

3 РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У цьому розділі необхідно розрахувати відносні показники використання ресурсів і діяльності підприємства ВП «БудМа» і підприємства іншої сфери діяльності, зробити порівняльний аналіз (річна фінансова звітність іншого підприємства, на основі якої робляться обчислення – форма № 1 «Баланс», форма № 2 «Звіт про фінансові результати», форма № 5 «Примітки до фінансової звітності» або форма № 11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію», слід додати до курсової роботи у Додатках курсової роботи.

Необхідні вихідні дані, результати обчислень і висновки представляють у вигляді наведених розрахункових таблиць

3.1 Характеристика капіталу підприємства

Капітал – це визначена сума матеріальних, грошових та нематеріальних коштів, необхідних для започаткування і здійснення підприємницької діяльності. Створення капіталу підприємства може здійснюватись як за рахунок коштів власників підприємства, так і шляхом залучення довго- і короткострокових позик. Відповідно до цього визначають структуру капіталу за джерелом формування.

Таблиця 3.1 – Порівняльна характеристика структури капіталу

Показники	ВП «БудМа»		Підприємство «?»	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Характеристика капіталу за джерелом формування				
Власний капітал	?	100	?	?
Позиковий капітал	–	–	?	?
Разом	?	100	?	?
Висновок:				
Характеристика капіталу за характером кругообігу				
Основний капітал	?	?	?	?
Оборотний капітал	?	?	?	?
Разом	?	?	?	?
Висновок:				

Для здійснення підприємницької діяльності капітал підприємства спрямовується на формування *основного* (частина авансованого капіталу, що складається з вартості засобів праці) і *оборотного* (частина авансованого капіталу, що витрачається на придбання предметів праці і забезпечення обігу грошових коштів) капіталу. Співвідношення між зазначеними частинами капіталу відбиває структуру капіталу за характером кругообігу.

3.2 Розрахунок показників використання основних засобів

Для оцінки використання основних засобів на підприємстві використовують такі групи показників:

Показники технічного стану :

– коефіцієнт зносу:

$$K_z = \frac{З}{ПВ} \cdot 100\% , \quad (3.1)$$

де З – сума зносу основних засобів;

ПВ – повна вартість основних засобів;

– $K_{пр}$ – коефіцієнт придатності:

$$K_{пр} = \frac{ЗВ}{ПВ} \cdot 100\% , \quad (3.2)$$

де ЗВ – залишкова вартість основних засобів.

Вихідні данні містяться у формі № 1.

Показники руху :

– коефіцієнт надходження:

$$K_n = \frac{B^H}{OЗ_{к.р.}} \cdot 100\% , \quad (3.3)$$

де B^H – первісна вартість засобів, що надійшли на підприємство;

$OЗ_{к.р.}$ – первісна вартість основних засобів на кінець року;

– коефіцієнт вибуття:

$$K_b = \frac{B^B}{OЗ_{п.р.}} \cdot 100\% , \quad (3.4)$$

де B^B – первісна вартість засобів, що вибули з підприємства за рік;

$OЗ_{п.р.}$ – первісна вартість основних засобів на початок року;

– коефіцієнт приросту:

$$K_{\text{пр}} = \frac{B^H - B^B}{\text{ОФ}_{\text{к.р.}}} \cdot 100\% . \quad (3.5)$$

Вихідні дані містяться у формах № 5, 11.

Таблиця 3.2 – Порівняльна характеристика використання основних засобів

Показники	Одиниці виміру	ВП «БудМа»	Підприємство «?»
Характеристика технічного стану основних засобів			
Первісна вартість	тис. грн	?	?
Знос	тис. грн	?	?
Залишкова вартість	тис. грн	?	?
Коефіцієнт зносу	?	?	?
Коефіцієнт придатності	?	?	?
Висновок:			
Характеристика руху основних засобів			
Вартість на початок року	тис. грн	?	?
Вартість засобів, що надійшли	тис. грн	?	?
Вартість засобів, що вибули	тис. грн	?	?
Вартість на кінець року	тис. грн	?	?
Коефіцієнт надходження	?	?	?
Коефіцієнт вибуття	?	?	?
Коефіцієнт приросту	?	?	?
Висновок:			

3.3 Розрахунок показників використання оборотного капіталу

Показники ефективності використання оборотного капіталу :

– коефіцієнт оборотності оборотного капіталу:

$$K_{\text{об}} = \frac{Q}{\text{ЗОК}} , \quad (3.6)$$

де Q – обсяг реалізованої продукції у вартісному вимірі (форма № 2);

ЗОК – середній залишок оборотних коштів (форма № 1);

– тривалість одного оборту:

$$T_{\text{об}} = \frac{T}{K_{\text{об}}} , \quad (3.7)$$

де T – кількість днів у календарному періоді;

– коефіцієнт завантаження оборотного капіталу:

$$K_{\text{зав}} = \frac{\overline{\text{ЗОК}}}{Q}. \quad (3.8)$$

Таблиця 3.3 – Порівняльна характеристика оборотності оборотного капіталу

Показники	Одиниці виміру	ВП «БудМа»	Підприємство «?»
Чистий дохід	тис. грн	?	?
Середньорічні залишки оборотних коштів	тис. грн	?	?
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	?	?	?
Тривалість одного оберту	?	?	?
Коефіцієнт завантаження оборотного капіталу	?	?	?
Висновок:			

3.4 Розрахунок показників ефективності використання ресурсів підприємства

Необхідно визначити показники ефективності використання капіталу в цілому, основних засобів і оборотного капіталу, порівняти і проаналізувати отримані результати обчислень.

Показники ефективності використання капіталу :

– коефіцієнт дохідності капіталу:

$$K_{\text{д}} = \frac{Д}{К} \cdot 100\%, \quad (3.9)$$

де Д – дохід, отриманий на підприємстві за рік (форма № 2);

К – середньорічна величина капіталу;

– коефіцієнт прибутковості капіталу:

$$K_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр}}{К} \cdot 100\%, \quad (3.10)$$

де Пр – прибуток, отриманий на підприємстві за рік (форма № 2);

– фондівддача основних засобів:

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{Q}{\text{ОЗ}^{\text{ср}}}, \quad (3.11)$$

де Q – річний обсяг реалізованої продукції у вартісному вимірюванні (форма № 2);

ОЗ^{ср} – середньорічна вартість основних засобів;

– фондомісткість основних засобів:

$$\Phi_{\text{м}} = \frac{\text{ОЗ}^{\text{ср}}}{Q}, \quad (3.12)$$

– коефіцієнт прибутковості основних засобів:

$$\text{ОЗ}_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр}}{\text{ОЗ}^{\text{ср}}} \cdot 100\%, \quad (3.13)$$

– коефіцієнт прибутковості оборотного капіталу

$$\text{ОК}_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр}}{\text{ЗОК}} \cdot 100\% . \quad (3.14)$$

Таблиця 3.4 – Порівняльна характеристика ефективності використання капіталу підприємств

Показники	Одиниці виміру	ВП «БудМа»	Підприємство «?»
Характеристика ефективності використання капіталу			
Капітал	тис. грн	?	?
Чистий дохід	тис. грн	?	?
Фінансовий результат: прибуток(збиток)	тис. грн	?	?
Коефіцієнт доходності капіталу	?	?	?
Коефіцієнт прибутковості капіталу	?	?	?
Висновок			
Характеристика ефективності використання основних засобів			
Чистий дохід	тис. грн	?	?
Середньорічна вартість засобів	тис. грн	?	?
Фінансовий результат: прибуток(збиток)	тис. грн	?	?
Фондовіддача	?	?	?
Фондомісткість	?	?	?
Коефіцієнт прибутковості ОЗ	?	?	?
Висновок:			
Характеристика ефективності використання оборотного капіталу			
Фінансовий результат: прибуток(збиток)	тис. грн	?	?
Середньорічні залишки оборотних коштів	тис. грн	?	?
Коефіцієнт прибутковості оборотного капіталу	?	?	?
Висновок			

Показники прибутковості :

– коефіцієнт прибутковості витрат:

$$V_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр} \cdot 100\%}{V}, \quad (3.15)$$

де V – сума витрат підприємства (форма № 2);

– коефіцієнт прибутковості доходів:

$$P_{\text{в}} = \frac{\text{Пр} \cdot 100\%}{D}, \quad (3.16)$$

де D – доходи підприємства від реалізації продукції.

Таблиця 3.5 – Порівняльна характеристика ефективності діяльності підприємств

Показники рентабельності	ВП «БудМа»	Підприємство «?»
Коефіцієнт прибутковості витрат	?	?
Коефіцієнт прибутковості доходів	?	?
Коефіцієнт прибутковості капіталу	?	?
Коефіцієнт прибутковості основних засобів	?	?
Коефіцієнт прибутковості оборотного капіталу	?	?
Висновок		

Кінцевим результатом курсової роботи є порівняння показників прибутковості двох підприємств з метою визначення найбільш ефективного з них.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник / І. М. Бойчик. – Київ : Кондор, 2016. – 378 с. – Існує електрон. версія. (Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12571/1/%D0%95%D0%9F-%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%201%20%D1%84%D0%B0%D0%B9%D0%BB.pdf>, вільний).
2. Економіка підприємства : навч. посіб. / уклад. : Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик. – Київ : НаУКМА, 2018. – 304 с. – Існує електрон. версія. (Режим доступу : <https://www.ukma.edu.ua/index.php/science/naukovi-vidannya/monohrafiipidruchnyky/3807-ekonomika-pidpriumstva-navch-posib-uklad-n-v-romanchenko-t-v-kozhemiakina-k-v-pichyk-kyiv-naukma-2018-304-c>, вільний).
3. Економіка підприємства : навч. посіб. / О. М. Бандурка, Є.В. Ковальов, М. А. Садиков, О. С. Маковоз ; за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків : ХНУВС, 2017. – 192 с. – Існує електрон. версія. (Режим доступу : http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1178/Ekonomika%20pidpriumstva_navchalnyi%20posibnyk_OM%20Bandurka_YeV%20Kovalov_MASadykov_OS%20Makovoz_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y, вільний).
4. Економіка підприємства : навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. – Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого», 2011. – 208 с. – Існує електрон. версія. (Режим доступу : https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/0019.pdf, вільний).
5. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Ковальської Л. Л. та проф. Кривов'язюка І. В. – Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. – 700 с. – Існує електрон. версія. (Режим доступу : <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/202103/%21%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%95%D0%9F%20%D0%9F%D0%A2%D0%91.pdf>, вільний).
6. Єдиний державний вебпортал відкритих даних [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу : <https://data.gov.ua/>, вільний (дата звернення: 06.07.2023). – Назва з екрана.

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації
до курсової роботи

«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
всіх форм навчання зі спеціальності 051 – Економіка)*

Укладач **СЛАВУТА** Олена Іванівна

Відповідальний за випуск *О. І. Славути*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *О. І. Славути*

План 2022, поз. 314М

Підп. до друку 27.07.2023. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 1,5.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.